

La nit de Max Estrella

August Coll [Ricard Salvat]

Assaig de Teatre, 5-6, text 5, pp. 215-216

Molt estimat **Ignacio Amestoy**,

Quina gran idea, quin encert vas tenir el passat 3 de març de 1997, de reunir amics d'ara i amics de sempre, els mestres nostres, en un recorregut pel vell Madrid per seguir les petjades de Max o del mestre Sawa!

Sí, encara hi feia fred pel març, tenies raó, que bé que te la coneixes, la teva ciutat. Al començament de març el fred sempre és traïdor. Aquell recorregut nocturn que tu vas descriure o imaginar-te abans de produir-se, de manera admirable, a les planes de «La Esfera» al diari *El Mundo* dos dies abans. Aquell vagabundear va ser per a mi un complement d'un recorregut que **José Bergamín** va voler regalar-me per tot el Madrid de Lope —en un llunyaníssim 1962— l'any que vàrem estrenar *Medea la encantadora*, i *Hamlet solista* al Teatro de la Comedia. A cada racó de Madrid em recitava els trossos —versos o diàlegs versificats— que havien inspirat el gran poeta i autor dramàtic. Una tarda inoblidable, una gran festa.

Tu ens feres el mateix en aquella nit, també inoblidable, d'**Alejandro Sawa**. A cada carrer, davant de cada edifici, a cada taverna sabies rememorar la frase exacta que a *Luces de Bohemia* es deia o es parlava. Quina saviesa i emoció la teva, quina saviesa i emoció la de Bergamín! Ves per on, les coses, les coincidències no són gratuïtes. Crec que els dos sou madrilenys de naixença o d'adopció, i els dos sou del País Basc per voluntat pròpia, pel destí o pel que sigui, i els dos us coneixeu Madrid des del poble i el carrer i, encara millor, des de la més alta literatura, com poca gent del vostre ofici.

Doncs sí, tenies tota la raó del món, Ignacio, quan vas afirmar: «Si Leopold Bloom i Stephen Dedalus tenen el seu 16 de juny dublinès, el famós Bloomsday, per què Max Estrella i Latino de Hispalis no han de tenir, posem per cas, el seu 3 de març madrileny? Perquè si l'odissea del jueu i el seu Telèmac van ocórrer per a Joyce aquella data de l'any

1904 —jornada en la qual **Nora Barnacle** va abraçar l'escriptor per primera vegada—, res no impedeix que el 3 de març de 1909 i, amb menys particular motiu, nasqués l'*esperpento*. Aquest dia morí **Alejandro Sawa**, el personatge que Valle per partida doble —Sawa és Max Estrella i Don Latino— va retratar a *Luces de Bohemia*, l'obra que segueix essent el nostre millor espill.»

Però, és possible reviure la nit de Max Estrella? I tant que sí! Jo ho vaig fer perquè generosament ens hi vas convocar. Per cert, quina emoció que en el teu deliri de creador, en la teva esplèndida imaginació, ens volguessis col·locar al costat del *viejo profesor*. I d'on has tret tu que jo l'admirava tant? És que te les saps totes! Segur que saps també que es va barallar amb mig consistori per programar *Fausto primigenio* o *Ur-Faust*.

Quina bona idea, Ignacio, la d'inventar-te aquesta nit de Max Estrella, i quin relat vas escriure, quin prodigi de *garbo*, gràcia i bon fer literari! Quin bonic assaig general, el del 3 de març, passejant per Conde Duque, Mayor, Montera, Coloreros, Ministerio de Gobernación, Marqués de Cubas, les reixes del Botànic, carrer de Santa Isabel... Jo, diguis el que vulguis, crec que m'hi vaig perdre i encara no sé com us vaig retrobar a tots al Callejón del Gato.

Cal esperar ara que qui sigui, o hagi de ser, faci possible que el 3 de març de 1998 sigui definitivament la nit de Max Estrella, la nit d'**Alejandro Sawa**. Com va dir algú, entenc per la intel·ligència del comentari que havia de ser l'admirat professor Oliva —ell sempre esta en tot—, «és millor començar a gran escala perquè l'any vinent és el centenari de la Generació del 98».

La meua felicitació per la idea i el meu agraïment a **María Colino** per l'impressionant plànol que ens va facilitar. Mira que era clar: doncs, ja veus, em vaig perdre! Per cert, quin talent que té, quina dibuixant d'excepció, no?